

BSI_4WOMEN PROJEKTAS

Vadovas pabėgėlėms moterims apie verslo kūrimą ir valdymą projekto partnerių šalyse

Lietuva

I. ĮVADAS

Šis vadovas parengtas kaip BSI_4WOMEN projekto, finansuojamo Baltijos jūros programos 2021–2027 m., dalis. Tai priemonė, padedanti pabėgėlėms moterims prisitaikyti prie naujo gyvenimo svetimoje šalyje ir susipažinti su verslumo teisiniais aspektais, startuolių paramos sistema, kultūriniais ypatumais ir kt. Vadovas bus papildytas esamais bei projekto sukurtais internetiniais seminarais, tinklalaidėmis, filmais, grafikomis ir internetiniais įrankiais. Jis padės pabėgėlėms susipažinti su Baltijos jūros regiono ypatumais bei gauti pagalbą steigiant įmones ir plėtojant verslo idėjas.

II. Verslo steigimas pagal Lietuvos Respublikoje galiojančius teisės aktus

Europa siūlo gausybę verslo galimybių. Svarbu žinoti verslo steigimo taisykles, įskaitant pridėtinės vertės mokestį (PVM), muitus, produktų standartus ir darbo santykių reguliavimą. Taip pat galima pasinaudoti įvairiais ES fondais, skirtais mažoms įmonėms.

Verslo pradėjimas ES

Sužinokite, kaip pradėti startuolį ir kokie yra teisiniai reikalavimai: steigimo, mokesčių, darbo teisės, intelektinės nuosavybės, duomenų apsaugos, rinkos prieigos, konkurencijos, importo/eksporto reglamentų, vartotojų ir aplinkos apsaugos srityse. Taip pat sužinosite, kaip apsaugoti verslo idėjas, tvarkyti metines ataskaitas ir vykdyti susijungimus su užsienio įmonėmis bei naudotis darbuotojų mainų programa.

PVM ir muitai

Sužinokite apie PVM taisykles, akcizus, patronuojančiąsias įmones ir jų dukterines įmones, įmonių mokesčius arba patikrinkite, ar įmonė registruota prekybai Europoje (ES PVM numeris).

Produktų standartai ir atitiktis

Standartai – tai savanoriškos techninės specifikacijos, skirtos aplinkos ir vartotojų sveikatos apsaugai. Prieš parduodant produktą ES šalyje, jis turi atitikti tos šalies ir visos ES reikalavimus.

Darbuotojai ir darbo sąlygos

Sužinokite, kokie reikalavimai taikomi darbuotojų darbo sąlygoms pagal ES teisę, kaip keisti darbo sutartis ir informuoti darbuotojus. Taip pat galioja specialios taisyklės transporto sektoriaus ir komandiruotiems darbuotojams.

Importo ir eksporto taisyklės

Europos Komisija pateikia duomenis apie tarifus, techninius prekybos reikalavimus, maisto saugą, antidempingo ir antisubsidijų mokesčius bei kitus klausimus.

Duomenų apsauga

GDPR nustato išsamius reikalavimus įmonėms dėl asmens duomenų rinkimo, saugojimo ir tvarkymo. Tai taikoma tiek ES įmonėms, tiek įmonėms už ES ribų, jeigu jos teikia paslaugas ES gyventojams.

Kokias sąlygas ir taisykles turi atitikti migrantas, kad galėtų užregistruoti verslą Lietuvoje? Kokius dokumentus jis turi turėti ir kaip juos gauti? Kokios institucijos teikia pagalbą? Ar yra veiklų, kurių užsienietis negali vykdyti Lietuvoje?

Užsienietis, kuris nėra Europos Sąjungos valstybės narės ar Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybės pilietis, privalo gauti leidimą gyventi, jei nori vykdyti bet kokią veiklą Lietuvoje (studijuoti, dirbti ar steigti įmonę).

Lietuvoje yra dviejų rūšių leidimai gyventi: laikinasis ir nuolatinis leidimas gyventi Lietuvos Respublikoje.

Prašymas išduoti laikiną leidimą gyventi ir kiti dokumentai pateikiami Migracijos departamentui Lietuvoje arba per išorinį paslaugų teikėją VFS Global užsienyje.

Užsienietis pirmiausia privalo elektroniniu būdu pateikti prašymą per Lietuvos migracijos informacinę sistemą (MIGRIS). Pateikus prašymą ir užsiregistravus vizitui per MIGRIS, užsienietis privalo per 4 mėnesius nuo prašymo pateikimo asmeniškai atvykti į Migracijos departamentą, pateikti originalius dokumentus ir biometrinius duomenis.

Prieš pateikiant prašymą dėl leidimo gyventi išdavimo ar keitimo, reikia sumokėti 160 EUR valstybės rinkliavą (320 EUR skubos tvarka), išskyrus atvejus, kai pareiškėjas yra atleistas nuo mokesčio.

Būtinai dokumentai:

1. Prašymas išduoti / pakeisti leidimą gyventi (pildomas elektroniniu būdu per MIGRIS);
2. Galiojantis kelionės dokumentas (pasas);
3. Laikinas leidimas gyventi (jei keičiamas);
4. Dokumentai, pagrindžiantys leidimo išdavimą (pvz., įmonės steigimo duomenys);
5. Dokumentas, patvirtinantis pakankamą lėšų kiekį pragyvenimui ir grįžimui (pvz., banko išrašas, darbo sutartis). 2023 m. minimalus mėnesinis atlyginimas – 840 EUR;
6. Įsipareigojimas deklaruoti gyvenamąją vietą Lietuvoje;
7. Pažyma apie (ne)teistumą (galioja 6 mėnesius). Aukštos kvalifikacijos darbuotojai gali pateikti savo rašytinį pareiškimą, kad neturi teistumo;
8. Sveikatos draudimas;
9. Dokumentai, patvirtinantys teisėtą buvimą Lietuvoje (pvz., viza), jei prašymas teikiamas Lietuvoje.

Svarbi informacija karo pabėgėliams iš Ukrainos:

<https://migracija.lrv.lt/lt/naudinga-informacija/ukraina-ukrayina-ukraina-ukraine/>

III. Kokie yra kiekvienos verslo teisinės formos privalumai ir trūkumai Lietuvoje?

Nesvarbu, ar tik pradėsite verslą Europoje, ar jau turite įmonę – svarbu suprasti skirtingas teises verslo formas ir joms taikomas konkrečias šalies reguliavimus bei atsakomybės mechanizmus.

Verslo subjektas – tai juridinis vienetas, įsteigtas ir veikiantis pagal korporatyvinę teisę, skirtas vykdyti verslo veiklą, labdaros veiklą ar kitas leistinas veiklas. Dažniausiai tokie subjektai kuriami prekių ar paslaugų pardavimui.

Įvairių šalių teisinėse sistemose apibrėžta daug verslo subjektų rūšių. Tarp jų yra: korporacijos, kooperatyvai, partnerystės, individualios veiklos vykdytojai, ribotos atsakomybės bendrovės bei kitos specialiai leidžiamos ar reglamentuotos formos.

Konkretūs reikalavimai ir taisyklės skiriasi priklausomai nuo šalies ar regiono (valstijos ar provincijos). Daugelyje atvejų apytikriai atitikmenys anglų kalba kalbančių šalių įmonių teisėje būtų šie:

- akcinė bendrovė (public limited company)
- komanditinė ūkinė bendrija (limited partnership)
- tikroji ūkinė bendrija (general partnership)
- chartinė įmonė (chartered company)
- įstatymais įsteigta korporacija (statutory corporation)
- valstybės valdoma įmonė (state-owned enterprise)
- kontroliuojanti (holdingo) įmonė (holding company)
- dukterinė įmonė (subsidiary company)

Nr.	Verslo teisinė forma (su aprašymu)	Privalumai	Trūkumai
1.	Individuali veikla pagal pažymą:	• Gali steigti 1 asmuo • Registracija nemokama, per 1 darbo dieną • Paprasta buhalterija • Pirmą kartą registruojantis galima nemokėti VSD 1 metus	– Neribota asmeninė atsakomybė – verslui žlugus, atsakoma asmeniniu turtu – Veiklą gali vykdyti tik 1 asmuo (pvz., mažoji bendrija gali turėti iki 10 narių)
2.	Individuali veikla su verslo liudijimu:	• Taip pat skirta 1 asmeniui • Iki 45 000 EUR pajamų – fiksuotas pajamų mokestis • Veiklos trukmė lanksti, bet ne ilgiau nei 1 metai • Veikla galima tik iš tam tikro sąrašo • Liudijimo gavimas – iki 4 darbo dienų	• Viršijus 45 000 EUR pajamų ribą, taikomas individualios veiklos pagal pažymą apmokestinimas. • Veiklą galima vykdyti tik tam tikrose srityse (veiklų sąrašas yra baigtinis). • Verslo liudijimas išduodamas per iki 4 darbo dienų.
3.	Mažoji bendrija (MB)	• Gali būti įsteigta 1 asmens • Nėra reikalavimo turėti minimalų įstatinį kapitalą	• Tik fiziniai asmenys gali būti mažosios bendrijos nariais. • Narių skaičius ribojamas iki 10 asmenų.

Nr.	Verslo teisinė forma (su aprašymu)	Privalumai	Trūkumai
		• Ribota civilinė atsakomybė (juridinio asmens narys neatsako už juridinio asmens įsipareigojimus) • Supaprastinta buhalterinė apskaita	
4.	Individuali įmonė	• Gali steigti 1 asmuo • Nereikia pradinio kapitalo • Supaprastinta buhalterinė apskaita; nereikalaujama rengti metinių finansinių ataskaitų rinkinio.	• Neribota civilinė atsakomybė • Tik fizinis asmuo gali būti savininku • Individualios įmonės savininkas turi neribotą civilinę atsakomybę (jeigu įmonės turto nepakanka įsipareigojimams padengti, savininkas privalo padengti juos savo asmeniniu turtu)
5.	Uždaroji akcinė bendrovė (UAB)	• Gali būti įsteigta 1 asmens • Įmonėje gali dalyvauti neribotas skaičius dalyvių – tiek fizinių, tiek juridinių asmenų • Minimalus įstatinis kapitalas – ne mažesnis kaip 1000 EUR • Akcininkas turi ribotą civilinę atsakomybę (juridinio asmens narys neatsako už juridinio asmens įsipareigojimus)	

Kokie yra apribojimai pasirenkant verslo teisinę formą? Nurodykite, ar tam tikrai veiklai reikalinga konkreti teisinė forma.

Renkantis verslo teisinę formą iš anksčiau aprašytų variantų, apribojimų nėra. Tačiau egzistuoja tam tikri ribojimai, susiję su veiklomis, kurias gali vykdyti užsieniečiai. Šie ribojimai apima:

- Užsieniečiai apskritai gali įsigyti žemės Lietuvoje, tačiau žemės ūkio ir miškų paskirties žemei taikomi įsigijimo apribojimai. Šie ribojimai skirti saugoti šalies gamtos išteklius.
- Kai kurios licencijos ir leidimai – ypač susiję su nacionaliniu saugumu, ginklais ar griežtai reguliuojamomis veiklos sritimis – gali turėti papildomų reikalavimų ar ribojimų užsieniečiams.
- Nors Lietuva yra atvira užsienio investicijoms, tam tikruose strateginiuose sektoriuose (pvz., energetika, telekomunikacijos, gynyba) gali būti taikomi užsienio kapitalo apribojimai arba būtinybė gauti papildomus leidimus.

IV. Kokios kvalifikacijos reikalingos norint dirbti įvairiose profesijose?

Jeigu norite dirbti naujoje šalyje, prieš pradėdami profesinę veiklą gali tekti oficialiai pripažinti savo profesinę kvalifikaciją. Konkretūs reikalavimai priklauso nuo Jūsų profesijos bei buvimo trukmės.

Prieš pradėdami dirbti, naujos šalies institucijos gali paprašyti pateikti tam tikrus dokumentus, įrodyti kalbos mokėjimą ar net įstoti į profesinę asociaciją.

Kai kurioms reglamentuojamoms profesijoms galima naudotis elektronine procedūra profesinei kvalifikacijai pripažinti kitoje ES šalyje.

Galimybė dirbti populiariausiose profesijose Lietuvoje, jei jos yra reglamentuojamos, priklauso nuo to, ar kandidatas atitinka šiuos reikalavimus:

- išsilavinimas (atitinkamos studijų programos baigimas, įskaitant pasirinktą kryptį ar magistrantūros / podiplomines studijas);
- specialių egzaminų išlaikymas, pvz., valstybinių egzaminų;
- registracija profesinėje institucijoje (kurios taip pat skelbia darbo pasiūlymus).

Darbo leidimas arba sprendimas dėl atitikimo Lietuvos darbo rinkos poreikiams išduodamas, jei užsienietis turi:

- kvalifikaciją, atitinkančią atliekamą darbą; arba
- ne mažiau kaip vienerių metų darbo patirtį per pastaruosius trejus metus, susijusią su atliekamu darbu; arba
- ketinama mokėti užsieniečiui ne mažesnę mėnesinę atlyginimą nei paskutinį kartą paskelbtas vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje (įskaitant individualių įmonių duomenis).

Jeigu užsieniečio profesija yra įtraukta į profesijų, kuriose trūksta darbuotojų pagal ekonominės veiklos rūšis, sąrašą, taikomos kvotos. Kai kvota išnaudojama, užsieniečiai, norintys dirbti Lietuvoje, turi gauti darbo leidimą. (2024 m. profesijų, kuriose trūksta darbuotojų, sąrašą galima rasti čia.)

Lietuvoje taip pat yra **44 reglamentuojamos profesijos**, atitinkančios Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/36/EB sąvoką, kurioms būtina turėti atitinkamą profesinę kvalifikaciją.

Jei profesija **nėra reglamentuota**, pabėgėliai iš Ukrainos gali būti įdarbinami **be oficialaus kvalifikacijos pripažinimo** – sprendimą dėl atitikimo kelia darbdavys.

Jei profesija **yra reglamentuota**, pabėgėliai gali teikti paraiškas taikydami **tą pačią procedūrą**, kuri galioja Europos Sąjungos, Europos ekonominės erdvės, Šveicarijos piliečiams arba kitiems asmenims, turintiems teisę dirbti ES valstybėse.

Nr.	Profesija ir aprašymas	Išsilavinimas	Specialūs egzaminai	Registracija profesinėje institucijoje
1.	Teisininkas. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija pripažįsta teisininkų, kurie yra Europos Sąjungos, Europos ekonominės erdvės valstybių ar Šveicarijos Konfederacijos piliečiai arba kiti asmenys, turintys teisę dirbti (arba verstis savarankiška veikla) ES valstybėse narėse, profesinę kvalifikaciją, kai jie pageidauja verstis advokato praktika Lietuvoje.	Teisės diplomas arba profesinės kvalifikacijos teisės srityje diplomas	Kai pareiškėjas pateikia visus reikalingus dokumentus, Teisingumo ministerija organizuoja profesinio tinkamumo testą. Testas apima civilinę ir civilinio proceso teisę, baudžiamąją ir baudžiamojo proceso teisę, administracinę, darbo, konstitucinę, finansų ir mokesčių teisę, žmogaus teises, tarptautinę viešąją teisę, ES teisę bei advokato profesijos reglamentavimą. Jei po kvalifikacijos pripažinimo kyla pagrįstų abejonių dėl pareiškėjo lietuvių kalbos mokėjimo, profesinio tinkamumo komisija priima sprendimą dėl kalbos tikrinimo.	Teisininko kvalifikacijos pripažinimas yra nemokamas ir registruojamas Teisingumo ministerijoje
2.	Profesinio mokymo mokytojas. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija atsakinga už ES, EEE ir Šveicarijos Konfederacijos piliečių, taip pat trečiųjų šalių piliečių, turinčių teisę laisvai judėti ES, profesinės kvalifikacijos pripažinimą, siekiant įsidarbinti ar laikinai teikti pedagogines paslaugas Lietuvoje (pvz., profesinis mokytojas, klasių auklėtojas, specialusis pedagogas, logopedas, surdopedagogas, tiflopedagogas, socialinis pedagogas ar mokyklos psichologas).	Daugeliu atvejų pabėgėlis gali tęsti darbo paieškas be formalaus išsilavinimo ar kvalifikacijos pripažinimo. Tačiau kartais tam tikram darbui reikalingas formalus pripažinimas.	Pagal darbdavio prašymą	Registracija profesinėje institucijoje nereikalinga.

Nr.	Profesija ir aprašymas	Išsilavinimas	Specialūs egzaminai	Registracija profesinėje institucijoje
3.	Statybos inžinierius. Reiškia statybos inžinieriaus profesinę veiklą	Aukštojo mokslo kvalifikacija ir / arba akademinio pripažinimo pažyma, išduota kilmės šalies Studijų kokybės vertinimo centro	Nereikia laikyti konkrečių egzaminų. Tačiau statybos inžinierių kvalifikacijos vertinimo komisija įvertina paraišką ir pateiktus dokumentus bei rengia išvadą. Aplinkos ministerijai – siūlydama pripažinti, nepripažinti arba taikyti kompensacines priemones, nurodant priežastis.	Registracija profesinėje institucijoje nereikalinga

Visą reglamentuojamų profesijų sąrašą Lietuvoje galite rasti [čia](#).

Specialūs reikalavimai užsieniečiams / pabėgėliams, norintiems steigti verslą Lietuvoje

Užsienietis, kuriam išduotas laikinas leidimas gyventi Lietuvoje remiantis teisėta veikla, susijusia su naujų technologijų ar kitų inovacijų, reikšmingų Lietuvos ekonominei ir socialinei plėtrai, diegimu, **privalo įsteigti įmonę**, susijusią su šiomis technologijomis ar inovacijomis, ir **pradėti veiklą, nurodytą įmonės steigimo dokumentuose, ne vėliau kaip per 120 dienų** nuo laikino leidimo gyventi išdavimo dienos.

Užsieniečiai, kurie ketina **tapti jau įsteigtos įmonės dalyviais**, bet jiems taip pat išduotas laikinas leidimas gyventi tuo pačiu pagrindu, **privalo tapti dalyviais ne vėliau kaip per 60 dienų** nuo leidimo gyventi išdavimo dienos.

Be to, užsienietis, kuriam suteiktas laikinas leidimas gyventi dėl aukščiau minėtos veiklos, **privalo raštu informuoti** Ekonomikos ir inovacijų ministro įgaliotą instituciją apie:

- įmonės įsteigimą ir veiklos pradžią arba
- tapimą _____ įmonės _____ dalyviu, **ne vėliau kaip per 7 dienas** nuo įmonės įsteigimo arba tapimo jos dalyviu (šiuo metu įstatyme numatytas 30 dienų terminas).

Įstatymas taip pat numato galimybę **daugiau nei du kartus pratęsti** laikiną leidimą gyventi užsieniečiams, kurie yra startuolių dalyviai.

Jeigu užsieniečio leidimas gyventi buvo **jau du kartus pratęstas** ir jis pateikia dokumentą, patvirtinantį, kad jo įkurta įmonė **pritraukė ne mažiau kaip 30 000 eurų investicijų**, leidimas gali būti pratęstas dar 2 metams.

V. Informacija apie mokesčius ir mokesčių teisę

ES neturi tiesioginio vaidmens renkant mokesčius ar nustatant jų tarifus. Kiekvienos šalies vyriausybė pati nusprendžia, kokio dydžio mokesčius moka jos piliečiai ir kaip surinktos lėšos panaudojamos.

Bendroji rinka leidžia laisvai prekiauti prekėmis ir paslaugomis tarp ES valstybių narių. Siekiant palengvinti veiklą įmonėms ir išvengti konkurencijos iškraipymų tarp šalių, ES valstybės susitarė suderinti taisykles, susijusias su prekių ir paslaugų apmokestinimu. Tam tikrose srityse galioja specialūs susitarimai, pavyzdžiui, dėl pridėtinės vertės mokesčio (PVM), taip pat energijos produktų, elektros, tabako ir alkoholio mokesčių.

ES taip pat bendradarbiauja su valstybėmis narėmis koordinuojant ekonominę politiką bei įmonių ir gyventojų pajamų mokesčius. Tikslas – užtikrinti, kad mokesčiai būtų teisingi, efektyvūs ir palankūs augimui. Tai ypač svarbu siekiant aiškumo dėl mokesčių, kuriuos moka asmenys persikėlę į kitą ES šalį, ar įmonės, investuojančios užsienyje. Ši koordinacija taip pat padeda užkirsti kelią mokesčių vengimui ir slėpimui.

Kaip verslininkas ES, turite žinoti savo šalies įmonių apmokestinimo taisykles – kaip registruoti įmonę mokesčiams, kaip pateikti pelno deklaracijas, kokį pelną deklaruoti ir kada tai padaryti.

Kai patronuojanti įmonė yra vienoje ES šalyje, o dukterinės – kitoje, taikomos specialios ES taisyklės. Jos padeda išvengti mokesčių problemų, tokių kaip dvigubas apmokestinimas arba dvigubas neapmokestinimas tarpvalstybinio pelno paskirstymo atveju.

Apmokestinimas Lietuvoje

Lietuvos mokesčių sistemą reglamentuoja Mokesčių administravimo įstatymo 13 straipsnis. Pagrindiniai šalyje taikomi mokesčiai ir rinkliavos:

- Gyventojų pajamų mokestis
- Juridinių asmenų pelno mokestis
- Pridėtinės vertės mokestis (PVM)
- Akcizai
- Nekilnojamojo turto mokestis
- Žemės mokestis
- Paveldėjimo mokestis
- Loterijų ir lošimų mokestis

Pridėtinės vertės mokestis (PVM)

PVM objektas – apmokestinamo asmens prekių tiekimas ar paslaugų teikimas už atlygį vykdant ekonominę veiklą Lietuvos teritorijoje.

PVM taip pat taikomas:

- Prekių įsigijimui iš kitos ES valstybės narės už atlygį;
- Prekių importui į Lietuvą.

Standartinis PVM tarifas – 21%

Sumažintas 9% tarifas taikomas:

- Šilumos energijai ir karštam vandeniui, tiekiamiems gyvenamųjų namų šildymui;
- Spausdintoms ir elektroninėms knygoms bei vienkartiniais informaciniais leidiniais;
- Keleivių pervežimo paslaugoms reguliariais maršrutais ir jų bagažo pervežimui;
- Apgyvendinimo paslaugoms;
- Malkoms ir medienos gaminiams;
- Bilietams į kultūros įstaigas ir renginius, jei netaikomas PVM atleidimas.

Sumažintas 5% tarifas taikomas:

- Neįgaliesiems skirtoms techninės pagalbos priemonėms ir jų remontui;
- Kompensuojamiems vaistams ir medicinos priemonėms bei nereceptiniams kompensuojamiems vaistams;
- Spausdintiems ir elektroniniams laikraščiams, žurnalams ir kitiems periodiniams leidiniams.

Nekilnojamojo turto mokestis

Mokestį moka tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys – Lietuvos ar užsienio valstybės piliečiai.

Mokesčio objektas – Lietuvoje esantis nekilnojamasis turtas (NT), išskyrus:

- NT, kuris faktiškai nenaudojamas, jei jo statyba nebaigta;
- NT, sukurtą (įsigytą) įgyvendinant viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutartį, kai turtas naudojamas pagal sutartyje numatytą paskirtį.

Progresiniai tarifai fiziniams asmenims (nuo bendros NT vertės):

- 0,5% – nuo 150 000 iki 300 000 EUR
- 1% – nuo 300 000 iki 500 000 EUR
- 2% – virš 500 000 EUR

Gyventojų pajamų mokestis (GPM)

Mokestį moka fiziniai asmenys, gavę pajamas. Jie skirstomi į:

- **Rezidentus** – jei jų gyvenamoji vieta, asmeniniai, socialiniai ar ekonominiai interesai yra Lietuvoje, arba jie čia gyvena tam tikrą laiką.
- **Nerezidentus** – jei atitinka kitus kriterijus, bet gauna pajamų Lietuvoje.

GPM objektas – fizinių asmenų pajamos.

Nerezidentų pajamų objektas:

- Pajamos iš individualios veiklos, vykdomos per nuolatinę bazę;
- Kitos Lietuvoje gautos pajamos:
 - Palūkanos (išskyrus valstybės ne akcijų vertybinių popierių);
 - Paskirstytas pelnas, valdybos ar stebėtojų tarybos narių išmokos;
 - Su darbo santykiais susijusios pajamos;

- Pajamos iš sporto ar atlikėjų veiklos;
- Pajamos iš nekilnojamojo ar kilnojamojo turto perleidimo;
- Autoriniai atlyginimai;
- Kompensacijos už autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimą.

Nuo 2021 m. sausio 1 d.:

- 20% tarifas taikomas su darbo santykiais susijusioms pajamoms iki 60 VDU;
- 32% tarifas taikomas pajamų daliai, viršijančiai 60 VDU.

Juridinių asmenų pelno mokestis

Užsienio subjektai (įmonės ar organizacijos, registruotos užsienyje) moka pelno mokestį, jei:

1. Veikia per nuolatinę buveinę Lietuvoje;
2. Gavo pajamų Lietuvoje ne per nuolatinę buveinę, įskaitant:
 - Palūkanas (išskyrus tam tikras išimtis);
 - Paskirstytą pelną (su tam tikromis išimtimis);
 - NT perleidimą ar nuomą;
 - Pajamas už autorių teisių pažeidimą;
 - Pajamas iš sporto ir atlikimo veiklos;
 - Valdybos narių premijas.

Pelno mokesčio tarifai:

- 15% – standartinis tarifas;
- 0% – pirmaisiais veiklos metais mažoms įmonėms (iki 10 darbuotojų ir iki 300 000 EUR pajamų);
- 5% – kitais laikotarpiais, jei tenkinamos įstatymo sąlygos.

VI. Koks draudimas yra privalomas vykdant verslo veiklą?

Renkantis verslo draudimą, svarbu apsvastyti, kokios draudimo rūšys yra reikalingos jūsų veiklai.

Darbdavio civilinės atsakomybės draudimas yra teisiškai privalomas daugumai įmonių, kurios turi samdomų darbuotojų.

Civilinės atsakomybės draudimas trečiosioms šalims (public liability) yra aktualus, jei turite kontaktų su visuomene – lankytojais, klientais ar tiekėjais.

Profesinės civilinės atsakomybės draudimas ypač svarbus, jei teikiate konsultacijas ar kitas žinias grįstas paslaugas – jis apsaugos, jei klientas patirtų finansinių nuostolių dėl jūsų klaidų.

Verslo draudimas apsaugo nuo kasdienių rizikų, tokių kaip: klaidos, nelaimingi atsitikimai, vagystės, žala turtui ar teisinės išlaidos. Koks draudimas reikalingas, priklauso nuo jūsų veiklos pobūdžio ir veiklos būdo.

Internetinis verslas turi savitų rizikų:

- **Prekių atsargų draudimas** – apsauga nuo vagystės ar sugadinimo, jei turite sandėlį ar siunčiate prekes.
- **Įrankių draudimas** – jei jūsų veikla priklauso nuo specifinių darbo priemonių, šis draudimas kompensuos jų praradimą ar sugadinimą.
- **Profesinės atsakomybės draudimas** – būtinas, jei teikiate paslaugas internetu (pvz., dizainas, IT, konsultacijos), ypač jei dėl jūsų darbo klientas gali patirti nuostolių.

Renkantis draudimą, verta apmąstyti ne tik dabartinius poreikius, bet ir galimą veiklos plėtrą. Jei šiuo metu neturite darbuotojų, darbdavio atsakomybės draudimo gali neprireikti, tačiau jei netolimoje ateityje planuojate samdyti komandą – verta jį įtraukti jau dabar.

Svarbu: verslui augant, draudimo apsaugą galima papildyti ar koreguoti vėliau pagal besikeičiančius poreikius.

Koks draudimas yra privalomas verslą vykdančioms asmenims Lietuvoje, pavyzdžiui, socialinis ir sveikatos draudimas?

Lietuvos socialinės apsaugos teisės aktai yra suderinti su Europos Sąjungos (ES) reglamentais. Užsienio darbuotojai, komandiruoti į Lietuvą iš Europos ekonominės erdvės (EEE) šalies ar Šveicarijos, ir jų darbdaviai **nėra įpareigoti mokėti socialinio draudimo įmokų Lietuvoje**, jeigu yra pateikta **A1 forma**.

Lietuva yra pasirašiusi abipuses socialinio draudimo sutartis su šiomis valstybėmis: **Baltarusija, Kanada, Čekija, Estija, Latvija, Moldova, Nyderlandais, Rusija, Ukraina ir JAV**. Sutartys su Baltarusija, Kanada, Moldova ir Ukraina reguliuoja socialinio draudimo įmokų mokėjimą. Todėl iš šių šalių į Lietuvą komandiruoti darbuotojai, turintys atitinkamas pažymas apie draudimą savo šalyje, **taip pat neturi mokėti socialinio draudimo įmokų Lietuvoje**.

Darbuotojai, laikinai komandiruoti į Lietuvą iš trečiųjų šalių, **su kuriomis Lietuva nėra pasirašiusi tarpusavio socialinės apsaugos sutarčių**, taip pat **neturi mokėti socialinio draudimo įmokų Lietuvoje, nebent jų nuolatinė darbovietė tampa Lietuva arba komandiruotė trunka ilgiau nei vienerius metus**.

Visi **Lietuvos Respublikos piliečiai ir užsieniečiai, nuolat gyvenantys Lietuvoje** (turintys deklaruotą gyvenamąją vietą), taip pat asmenys, **laikiniai gyvenantys ir teisėtai dirbantys Lietuvoje, privalo mokėti privalomojo sveikatos draudimo (PSD) įmokas kas mėnesį**. Įvykus draudimui įvykiui, jie turi teisę gauti asmens sveikatos priežiūros paslaugas, finansuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto.

Asmenys, **neapdrausti PSD**, turi mokėti už gydymo paslaugas patys.

Socialiai jautrioms gyventojų grupėms (pvz., vaikams, pensininkams, neįgaliesiems) PSD įmokas **moka valstybė**. Visą sąrašą atvejų, kada asmuo gali būti draudžiamas valstybės lėšomis, galima rasti čia.

PSD įmokas privalo mokėti **visi nuolatiniai Lietuvos gyventojai** (išskyrus atvejus, kai įmokas už juos moka valstybė). Užsieniečiai, gyvenantys Lietuvoje **su nuolatiniu leidimu gyventi** arba **kaip ES piliečio šeimos nariai**, taip pat privalo mokėti PSD įmokas.

- Jei nuolatinis Lietuvos gyventojas **dirba** – PSD įmokas moka darbdavys.
- Jei gyventojas yra **savarankiškai dirbantis** – PSD įmokas moka pats.

Užsieniečiai, nelaikomi nuolatiniais Lietuvos gyventojais (turintys Šengeno vizą, nacionalinę (D) vizą, laikiną leidimą gyventi ar laikino gyventojų kortelę kaip ES piliečio šeimos narys), **negali būti apdrausti PSD, išskyrus atvejus, kai:**

- Jie **dirba Lietuvoje**, arba
- Yra **dirbę Lietuvoje bent 6 mėnesius ir užsiregistravę Užimtumo tarnyboje**.

VII. Ar įmanoma laikinai perkelti paslaugas iš vienos šalies į kitą?

Verslo perkėlimas į kitą šalį yra didelė investicija, kuri reikalauja išsamios analizės. Daugelis įmonių keičia šalį siekdamos sumažinti veiklos sąnaudas arba įeiti į naują rinką. Jei konkrečioje šalyje negalite pasiekti norimo pelno lygio su nedidelėmis investicijomis, tuomet verslo perkėlimas gali būti geras sprendimas.

Nepriklausomai nuo to, į kurią šalį planuojate keltis, perkėlimui reikės parengti daug dokumentų. Dauguma pasaulio šalių palankiai vertina naujas įmones, tačiau be abejonės, kai kurios iš jų yra draugiškesnės naujam verslui – jose dokumentų pateikimo procedūros yra paprastesnės. Vis dėlto, net ir tokiu atveju, perkeliant verslą reikės pildyti daugybę dokumentų ir gauti įvairius leidimus. Būkite pasirengę, kad procesas gali užtrukti ilgiau nei tikėtasi.

Kad perkėlimas vyktų sklandžiai, verta pasitelkti patyrusią transporto įmonę, kuri pasirūpintų visų reikalingų daiktų ir archyvų pervežimu. Patyręs verslo perkėlimo konsultantas gali padėti pastebėti, ką galėjote praleisti, į ką verta atkreipti dėmesį ir kaip elgtis įvairiose situacijose.

Kokios problemos gali kilti perkeliant verslą?

Tikėtina, kad negalėsite tiesiog persikelti ir tęsti veiklos kaip anksčiau – verslo perkėlimas beveik prilygsta naujo verslo steigimui, tik šiuo atveju jau turite šiek tiek išteklių, patirties ir klientų bazę.

Į ką reikėtų atkreipti dėmesį:

- Naujo įmonės pavadinimo pasirinkimas
- Patalpų paieška
- Rinkos tyrimai ir prisitaikymas prie naujos rinkos
- Teisinis atitikimas vietos įstatymams
- Finansinis planavimas
- Klientų išlaikymas

Verslo perkėlimas yra sudėtingas procesas, tačiau jei atliksite išsamią analizę, parengsite būtinus dokumentus arba pasitelksite kvalifikuotų teisininkų pagalbą – procesas gali vykti sklandžiai ir be nereikalingų rūpesčių.

*Ar galima laikinai teikti paslaugas **Lietuvoje**, jei turite ne ES šalies pilietybę? Ar būtina registruoti verslą naujoje šalyje? Ar galima naudotis vadinamąja tarpvalstybinio paslaugų teikimo schema? Ar verslininkas gali laikinai teikti tarpvalstybines paslaugas kitoje ES šalyje, pavyzdžiui, **Lietuvoje**?*

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos iniciatyva leidžia dirbti nuotoliniu būdu iš Lietuvos ir mokėti mokesčius Ukrainoje.

Jei dirbate pagal darbo sutartį:

Jeigu dirbate nuotoliniu būdu iš Lietuvos, bet turite darbo sutartį su darbdaviu Ukrainoje, Jūs mokate mokesčius Ukrainoje.

Ukrainos gyventojai **nėra įpareigoti mokėti pajamų mokesčio Lietuvoje** už atlyginimą, gautą už darbą Lietuvoje, jeigu darbdavys yra Ukrainos ar kita užsienio įmonė, neregistruota Lietuvoje.

Jei esate savarankiškai dirbantis asmuo (freelancer):

Jei Ukrainos gyventojas, iki atvykdamas į Lietuvą dėl karo, vykdė individualią (laisvai samdomą) veiklą Ukrainoje ir ten mokėjo mokesčius, o atvykęs į Lietuvą **tęsia tą pačią veiklą pagal iki tol sudarytas sutartis, nesudarydamas naujų sutarčių Lietuvoje**, jis toliau moka mokesčius Ukrainoje.

Tokiu būdu galima **laikinais teikti tarpvalstybines paslaugas Lietuvoje, neįregistravus verslo Lietuvoje**, jei veikla yra tęsiama remiantis anksčiau sudarytomis sutartimis ir mokesčiai mokami kilmės šalyje.

VIII. Kur ieškoti pagalbos vystant idėją?

Jeigu ieškote galimų savo būsimą verslo finansavimo šaltinių, šios nuorodos gali padėti susipažinti su galimais paramos mechanizmais ir formomis:

- **Access2Finance**
Interneto paieškos įrankis, padedantis įmonėms rasti paskolas ar rizikos kapitalą, finansuojamą ES jų šalyje. [Access2Finance](#)
- **Access2Markets**
Nemokamas, daugiakalbis ir registracijos nereikalaujantis Europos Komisijos įrankis, pateikiantis viską, ką įmonėms reikia žinoti apie eksportą ir importą: mokesčius, muitus, kilmės taisykles, produktų reikalavimus, viešuosius pirkimus ir kt. [Access2Markets](#)
- **Enterprise Europe Network (EEN)**
Padeda MVĮ diegti inovacijas ir augti tarptautiniu mastu, teikia konsultacijas, padeda paversti inovacijas komercine sėkme ir jungia įmones su tarptautiniais verslo partneriais. [Enterprise Europe Network](#)
- **Europos skaitmeninių inovacijų centrų tinklas (EDIH network)**
EDIH centrai padeda vietinėms įmonėms ir viešosioms organizacijoms tobulinti savo veiklą naudojant skaitmenines technologijas. Jie siūlo paslaugas vietine kalba: testavimą prieš investuojant, mokymus, investicijų paiešką, tinklaveiką ir prieigą prie inovacijų ekosistemų. [EDIH Network](#)
- **InvestEU Portal**
Sujungia investuotojus ir projektų vystytojus vienoje visos ES platformoje. [InvestEU Portal](#)
- **TED (Tenders Electronic Daily)**
Europos Sąjungos oficialaus leidinio priedas, skirtas viešiesiems pirkimams. Suteikia nemokamą prieigą prie verslo galimybių Europoje ir už jos ribų. [TED](#)
- **TED eTendering**
Elektroninė viešųjų pirkimų platforma, suteikianti prieigą prie ES institucijų, agentūrų ir kitų įstaigų kvietimų teikti pasiūlymus. [TED eTendering](#)
- **Rules of Origin Self-Assessment**
Pateikia aiškias gaires žingsnis po žingsnio, padedančias nustatyti kilmės taisykles MVĮ produktams. [Rules of Origin Tool](#)

Jeigu migrantas domisi savo verslo kūrimu, ar jis gali gauti nemokamą ar mokamą startuolio paramą iš vietos institucijų / prekybos rūmų / regioninių plėtros agentūrų / inkubatorių / universitetų? Su kuo migrantas turėtų susisiekti ir kokią pagalbą jis gali gauti?

„Startuok“ paskolų priemonė – palūkanos trečdaliu mažesnės

Ekonomikos ir inovacijų ministerija parengė „Startuok“ paskolų priemonės pakeitimus, leidžiančius Ukrainos piliečiams ir įmonėms, norinčioms kurtis Lietuvoje, gauti trečdaliu mažesnes palūkanas verslo pradžiai ar apyvartinėms lėšoms.

„Startuok“ priemonė siūlo:

- paskolą iki 3 mln. EUR investicijoms iki 10 metų laikotarpiui

- paskolą iki 200 000 EUR apyvartinėms lėšoms iki 3 metų laikotarpiui

Paskola teikiama mažoms ir vidutinėms įmonėms, kurios:

- vykdo veiklą ne ilgiau kaip trejus metus nuo įmonės ar individualios veiklos registracijos datos; įgyvendina socialinio poveikio projektus ir veikia ne ilgiau kaip penkerius metus nuo įsteigimo ar individualios veiklos registracijos datos;
- yra įsteigtos Lietuvoje ne anksčiau kaip 2022 m. vasario 24 d., o jų savininkas (arba akcininkas, narys ar bendrasavininkas) yra Ukrainos pilietis, turintis leidimą gyventi Lietuvoje, arba
- Ukrainos juridinis asmuo, veikiantis ne ilgiau kaip penkerius metus nuo įmonės ar individualios veiklos registracijos datos;
- veikia Lietuvoje arba kitoje ES valstybėje narėje;
- atitinka minimalius patikimo mokesčių mokėtojo kriterijus;
- nėra bankrutuojanti, restruktūrizuojama ar likviduojama įmonė;
- nėra įmonė, turinti sunkumų, ir yra pateikusi paskutinių metų finansinių ataskaitų rinkinį Registrų centrui.

Paskolas administruoja ir teikia „Investicijų ir verslo garantijos, UAB“ (INVEGA).

Nr.	Institucija	Paramos tipas	Reikalavimai paramai gauti	Kontaktai
1.	Inovacijų Agentūra	Konsultacijos verslo kūrimo ir plėtros klausimais šiomis temomis: • verslo (iki 20 darbuotojų) perkėlimas iš Ukrainos į Lietuvą; • galimybės prekiauti Ukrainos prekėmis Lietuvoje; • verslo pradžios žingsniai; • tinkamos verslo formos pasirinkimas; • leidimai ir licencijos; • mokesčiai; • finansavimo šaltiniai; • darbuotojų paieška; • reglamentuojamos profesijos; • produktų reikalavimai ir kt.	Bet kuris asmuo, norintis pradėti savo verslą.	Ukrainos smulkiojo ir vidutinio verslo atstovai bei pavieniai asmenys, norintys kurti verslą Lietuvoje, kviečiami kreiptis į „Versli Lietuva“. Inovacijų agentūra Juozo Balčikonio g. 3, LT-08247, Vilnius, Lietuva Klientų aptarnavimas: +370 5 206 20 02 konsultacijos@inovacijuagentura.lt https://inovacijuagentura.lt
2.	INVEGA	Finansinė parama projektų finansavimui	SVV subjektai, kurie atitinka SVV įstatymo kriterijus ir: - veikia ne ilgiau kaip 3 metus nuo įmonės ar	UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ Konstitucijos pr. 7, 09308 Vilnius Klientų aptarnavimas: +370 5 210 7510

Nr.	Institucija	Paramos tipas	Reikalavimai paramai gauti	Kontaktai
			individualios veiklos registracijos; arba - vykdo socialinio poveikio projektus ir veikia ne ilgiau kaip 5 metus; arba - įsteigti Lietuvoje ne anksčiau kaip 2022 m. vasario 24 d., kai dalyvis ar savininkas yra Ukrainos pilietis arba Ukrainos juridinis asmuo su leidimu gyventi Lietuvoje ir veikiantis ne ilgiau kaip 5 metus.	uzklausa@invega.lt https://invega.lt/
3.	Ukreate Hub	Ukcreate Hub – kompetencijų centras Vilniuje, skirtas perkeltiesiems ukrainiečiams Lietuvoje, suteikiantis žinias, įgūdžius, tinklą ir kitus įrankius, padedančius atskleisti jų potencialą Ukrainos ateičiai. • Ukcreate Hub narystė • Ukcreate Hub mini-stipendijų konkursas • Ukrainos moterų verslumo programa • Klastai – narių pagrindu veikiantys aktyvių ukrainiečių būreliai • Tinklaveikos renginiai	Perkeltieji ukrainiečiai Lietuvoje	Ukcreate Hub Didžioji g. 5 LT-01128 Vilnius, Lietuva info@ukcreatehub.eu https://ukcreatehub.eu/

IX. Pabėgėliams prieinamos verslumo skatinimo priemonės:

- Prieiga prie finansinių išteklių:** Pasak pabėgėlių verslininkų ir UNHCR pareigūnų, dirbančių vietoje, didžiausias iššūkis naujam verslui yra finansavimo ir rinkų prieinamumas. Finansavimo trūkumas yra aktuali problema visiems verslininkams, tačiau pabėgėliams tai dar didesnė kliūtis dėl ribotos prieigos prie bankų ir kreditavimo paslaugų bei teisinių kliūčių, ribojančių jų ekonominę veiklą. Be to, pabėgėliams skirtos finansinės schemos dažniausiai būna mažo masto ir neatitinka realios paklausos. Norint išspręsti šią problemą, reikalingos didesnės paskolos bei reikšmingesnė verslo pradžios parama – net labai ankstyvame etape.

2. **Ilgūdžių ugdymas ir mokymai:** Verslumo programos pabėgėliams suteikia vertingų ilgūdžių ir žinių, kurios stiprina jų galimybes naujoje bendruomenėje. Šios programos siūlo mokymus įvairiose verslo valdymo srityse, tokiose kaip rinkodara, finansai ir operacijų valdymas. Įgiję šiuos ilgūdžius, pabėgėliai įgyja pasitikėjimo savimi ir gebėjimų sėkmingai pradėti bei plėtoti savo verslą. Šis įgalinimas pagerina jų ekonomines perspektyvas ir skatina bendrą gerovę bei integraciją.
3. **Tinklaveika ir bendradarbiavimas:** Viena iš ryškiausių šiuolaikinio verslumo tendencijų – vis didesnis dėmesys socialiniam ir aplinkos poveikiui. Socialiniai verslai sprendžia socialines ir aplinkosaugos problemas, pirmenybę teikdami poveikiui, o ne pelnui. Covid pandemija sustiprino pasaulinį sąmoningumą dėl šių temų, o visuomenės informuotumas apie klimato kaitą toliau auga – todėl socialinis verslumas tampa vis populiaresnis. Kadangi pabėgėliai verslininkai retai būna susipažinę su socialinio verslo koncepcija, jie dažnai praleidžia galimybes gauti finansavimą ir paramą šiame sektoriuje. Tai rodo, kad reikalinga didesnė pagalba pabėgėliams, kad jie galėtų atrasti ir išnaudoti galimybes kurti socialinius bei aplinkosauginius verslus.
4. **Darbo vietų kūrimas ir ekonomikos augimas:** Pabėgėlių verslumo programos gali ženkliai prisidėti prie vietos ekonomikos, kurdamos naujas darbo vietas ir skatindamos ekonominį augimą. Kai pabėgėliai kuria savo verslus, jie tampa savarankiški ir kartu sukuria darbo vietų kitiems pabėgėliams bei vietos gyventojams. Tai gali padėti sumažinti našą viešiesiems ištekliams ir priklausomybę nuo humanitarinės pagalbos. Be ekonominės naudos, pabėgėlių verslumas taip pat skatina socialinę integraciją ir bendruomeniškumą. Įsteigę verslą ir įsitraukę į vietos bendruomenę, pabėgėliai turi galimybę megzti ryšius su priimančios šalies gyventojais, o tai padeda mažinti stereotipus ir skatina supratimą bei empatiją tarp skirtingų grupių.
5. **Vietinės rinkos poreikiai**
 - **Rinkodaros žinutės:** Kad jūsų žinutė būtų paveiki tikslinėje rinkoje, būtina ją pritaikyti prie regioninių vertybių ir lūkesčių. Tonas ir stilius turi būti pritaikyti prie vietinės kultūros, kad komunikacija būtų autentiška ir veiksminga.
 - **Produktų pasiūla:** Norint sėkmingai įsitvirtinti rinkoje, būtina pritaikyti savo produktų portfelį – tai gali reikšti esamų produktų modifikavimą arba visiškai naujų pasiūlymų kūrimą.
 - **Teisiniai reikalavimai:** Siekiant išlikti konkurencingiems globalioje rinkoje, svarbu, kad verslas atitiktų skirtingų šalių įstatymus ir reguliacijas. Tam gali prireikti teisininkų pagalbos ar vidinių procesų koregavimo, kad jie atitiktų vietinius standartus.Daugiau informacijos: <https://www.cbi.eu/european-market-trends>

Teisiniai ir administraciniai instrumentai

- Nuo karo bėgantiems pabėgėliams iš Ukrainos, apsistojusiems Kaune, miestas suteikia papildomą paramą. Be vienkartinį socialinių išmokų, nemokamo maitinimo, viešojo transporto ir kitos pagalbos, suteikiama 99 % nuolaida verslo liudijimams.

Infrastruktūra

- Veikia keli viešieji subjektai – verslo inkubatoriai bei mokslo ir technologijų parkai, kurie palankiomis sąlygomis suteikia prieigą prie verslo infrastruktūros. Tarp jų:
 - Tech-Park Kaunas (<https://techpark.lt/en>),
 - Sunrise Tech Park Vilniuje (<https://ssmtp.lt/en>),
 - Šiaulių verslo inkubatorius (<https://svi.lt>).

Švelnioji parama (soft support)

- Ukrainos smulkaus ir vidutinio verslo atstovai bei pavieniai asmenys, norintys kurti verslą Lietuvoje, kviečiami konsultuotis su „Versli Lietuva“ – verslumo ir eksporto plėtros agentūra.
- Mokslo ir technologijų parkai bei verslo inkubatoriai teikia švelniąsias paslaugas, padedančias pabėgėliams verslininkams įsitvirtinti įvairiuose Lietuvos regionuose.
- **Ukreate Hub** – Vilniuje veikiantis kompetencijų centras, skirtas iš Ukrainos perkeltų asmenų įgalinimui Lietuvoje, suteikiantis žinių, įgūdžių, kontaktų ir kitų priemonių, padedančių realizuoti potencialą Ukrainos ateičiai.

Finansiniai instrumentai

• **INVEGA** teikia paskolas pagal „Startuok“ priemonę, finansuojamą iš Europos regioninės plėtros fondo. Parama skirta smulkioms ir vidutinėms įmonėms (SVV), kurios:

- veikia ne ilgiau kaip trejus metus arba vykdo socialinio poveikio projektus ne ilgiau kaip penkerius metus;
- įsteigtos Lietuvoje ne anksčiau kaip 2022 m. vasario 24 d.;
- kurių dalininkas (akcininkas, narys, partneris) ar savininkas yra Ukrainos pilietis, turintis leidimą gyventi Lietuvoje, arba Ukrainos juridinis asmuo; turi pagrįstą verslo planą.
- **Investicinės paskolos** – iki 3 mln. EUR 10 metų laikotarpiui,
- **apytikrinių lėšų paskolos** – iki 200 000 EUR 36 mėnesiams.

• **Ukreate Hub mini-stipendijų konkursas** – nuo 2022 m. įgyvendinti du kvietimų etapai, jau finansuoti 20 projektų. Temos:

- Ukrainos naratyvų kūrimas – Ukrainos balsų iškėlimas į viešumą;
- Moterų vaidmuo Ukrainos atsigavime – socialinės inovacijos ir verslumas;
- Ukrainos demokratinės krypties išlaikymas ir stiprinimas.

X. Regioninės ir nacionalinės sumaniosios specializacijos

Sumanioji specializacija – tai Europos Komisijos sukurta inovacijų politikos koncepcija, kurios tikslas – skatinti regioninę inovaciją, prisidedant prie augimo ir gerovės, padedant regionams sutelkti dėmesį į savo stipriąsias puses.

Sumaniosios specializacijos koncepcija siekia nustatyti didelio potencialo sritis – specializuojantis pasirinktose mokslo ir technologijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros bei inovatyvių veiklų srityse, kurios prisideda prie regiono ekonominės raidos ir daro įtaką jo konkurencingumui tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu.

Prašome nurodyti ir trumpai aprašyti Kauno regiono, dalyvaujančio projekte, regionines sumaniosios specializacijos sritis, taip pat kitų regionų bei nacionalines Lietuvos sumaniosios specializacijos kryptis (apie 3000 ženklų).

2022 m. rugpjūčio 17 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino naują 2021–2027 metų Sumaniosios specializacijos koncepciją. Jos tikslas – stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumus, kurti naujas technologijas bei didinti šalies konkurencingumą ir pozicijas pasaulinėse rinkose.

Siekdama sutelkti išteklius į didžiausią augimo potencialą turinčias sritis ir įvertinti esamus bei galimus šalies ekonomikos konkurencinius pranašumus, Sumaniosios specializacijos koncepcija nustato tris MTEPI prioritetus:

- **Nauji gamybos procesai, medžiagos ir technologijos:** fotonikos ir lazerių technologijos; pažangios medžiagos ir struktūros; lankstios technologijos, skirtos produktų kūrimui, gamybai, procesų kontrolei ir dizainui; energinis efektyvumas, išmanumas; atsinaujinantys energijos šaltiniai.
- **Sveikatos technologijos ir biotechnologijos:** molekulinės technologijos medicinai ir biofarmacijai; pažangios taikomosios technologijos asmens ir visuomenės sveikatai; pažangi medicinos inžinerija ankstyvajai diagnostikai ir gydymui; saugus maistas ir tvarūs agrobiologiniai ištekliai.
- **Informacinės ir ryšių technologijos:** dirbtinis intelektas, didieji ir paskirstytieji duomenys, mišriųjų duomenų analizė, apdorojimas ir pritaikymas; daiktų internetas; kibernetinis saugumas; finansinės technologijos ir blokų grandinės; audiovizualinės medijų technologijos ir socialinės inovacijos; išmanios transporto sistemos.

Už Sumaniosios specializacijos strategijos įgyvendinimą atsakinga tik viena institucija – Ekonomikos ir inovacijų ministerija.

XI. Socialinės programos

Sėkminga migrantų integracija yra esminė Europos visuomenių gerovei, klestėjimui ir sanglaudai ateityje. Nors integracija pirmiausia yra valstybių narių atsakomybė, Europos Sąjunga remia nacionalines ir vietos institucijas per politikos koordinavimą, žinių mainus ir finansinius išteklius.

Socialinė integracija ir įgalinimas: Pabėgėlių verslumo programos atlieka svarbų vaidmenį skatinant socialinę integraciją ir įgalinant pabėgėlius. Padėdamos pabėgėliams tapti ekonomiškai savarankiškais, šios programos padeda jiems įveikti socialinę izoliaciją, ugdyti pasitikėjimą savimi ir integruotis į naują bendruomenę.

Kokios socialinės programos egzistuoja Lietuvoje pabėgėliams ir migrantams? Kokios paramos jie gali tikėtis, pavyzdžiui, būstas, vaikų priežiūra, psichologas?

Socialinė iniciatyva „Stiprūs kartu“ teikia pagalbą pabėgėliams ieškant apgyvendinimo (laikinas būstas iki 3 mėnesių). Iki 2024 m. vasaros šios iniciatyvos dėka buvo pasiūlytos 10 119 apgyvendinimo vietos.

Nemokamos SIM kortelės ir mažesni tarifai

- Ukrainos pabėgėliai gali gauti nemokamas SIM korteles visuose pabėgėlių koordinavimo centruose Lietuvoje arba mobiliųjų operatorių klientų aptarnavimo skyriuose.
- Operatoriai netaiko mokesčių arba taiko sumažintus tarifus (dažniausiai savikainos) tarptautiniams skambučiams ir SMS į Ukrainą bei už paslaugas Ukrainos klientams (įeinantys/išeinantys skambučiai, SMS, mobilieji duomenys).

Nemokamas traukinių transportas

Ukrainiečiai gali nemokamai keliauti traukiniais Lietuvoje 3 mėnesius nuo laikino leidimo gyventi Lietuvoje išdavimo dienos.

Bankinės paslaugos

Lietuvoje veikiantys bankai yra pasirengę atidaryti sąskaitas ir teikti pagrindines banko paslaugas karo pabėgėliams iš Ukrainos nemokamai. Sąskaitai atidaryti pakanka Ukrainos piliečio paso – tiek biometrinio, tiek įprasto. Kiti dokumentai gali skirtis priklausomai nuo banko.

Sveikatos priežiūra

Pabėgėliai, užsiregistravę gyvenamąją vietą, gauna nemokamas sveikatos paslaugas toje savivaldybėje, kurioje yra registruoti.

Draudimas vaikams

„Lietuvos draudimas“ suteikia nemokamą sveikatos draudimą Ukrainos nepilnamečiams.

Švietimas ir vaikų išmokos

Ukrainiečių šeimos su mokyklinio amžiaus vaikais gali gauti nemokamą maitinimą mokyklose, pagalbą įsigyjant mokyklinės priemonės, mėnesines vaikų išmokas bei kitas vaikams skirtas išmokas. Parama taip pat taikoma vaikams su specialiaisiais poreikiais ir mažas pajamas gaunančioms šeimoms.

Socialinė parama

Pabėgėliai turi teisę gauti socialines išmokas, jei jų pajamos yra mažesnės nei nustatyta riba. Tai apima kompensacijas už šildymą, karštą ir geriamąjį vandenį. Nedarbo išmokos nėra įskaičiuojamos į pajamas, vertinant teisę gauti socialinę paramą.

Būsto parama

Nuomos kompensacija gali būti suteikiama tiems, kurie atitinka nustatytus pajamų ir turto kriterijus. Kompensacijos dydis priklauso nuo savivaldybės, būsto dydžio ir šeimos narių skaičiaus.

Neįgalumo išmokos

Ukrainos pabėgėliams, turintiems negalią, jų statusas prilyginamas Lietuvos standartams. Išmokos skiriamos atsižvelgiant į negalios lygį, su papildomomis nuostatomis asmenims iki 18 metų bei tiems, kuriems priklauso senatvės pensija.

Paraiškų teikimas

Pabėgėliai gali kreiptis dėl šios paramos ir išmokų per savo gyvenamosios vietos savivaldybę, taip užtikrindami jiems reikalingą pagalbą gyvenant Lietuvoje.

XII. Įrankiai ir sprendimai, kurie gali būti naudingi remiant moteris pabėgėles / migrantės verslininkes

Programos, kurios gali būti naudingos remiant moterų pabėgėlių ir migrančių verslumo iniciatyvas:

1. Women Go Tech (Lietuva)

Aprašymas: Mentorystės ir mokymų programa moterims, siekiančioms karjeros technologijų ir verslo srityse.

Nuoroda: <https://womengotech.com>

2. Enterprise Lithuania – Verslo mentorystė

Aprašymas: Nacionalinė platforma, remianti verslininkus – siūlo konsultacijas, mokymus ir

dotacijas verslo pradžia.

Nuoroda: <https://www.enterpriselithuania.com>

3. **EWA – Empowering Women in Agrifood (EIT Food)**

Aprašymas: Programa moterims agromaisto sektoriuje, siūlanti mentorystę, finansavimą ir mokomąją medžiagą.

Nuoroda: <https://womeninagrifood.com>

4. **Erasmus for Young Entrepreneurs (ES)**

Aprašymas: Mainų programa pradedantiesiems verslininkams, įskaitant migrantės moteris, leidžianti mokytis iš patyrusių verslo savininkų visoje Europoje.

Nuoroda: <https://www.erasmus-entrepreneurs.eu>

XIII. List of national and European initiatives aimed at supporting women refugees in entrepreneurship and startup development

Europos iniciatyvos

1. **WEgate – Moterų verslumo platforma (ES)**

Aprašymas: Europos internetinė platforma, teikianti išteklius, tinklaveikos galimybes ir paramą moterims verslininkėms, įskaitant migrantės ir pabėgėles.

Svetainė: wegate.eu

2. **Erasmus jaunieji verslininkai (ES)**

Aprašymas: Tarptautinių mainų programa, leidžianti naujiems verslininkams mokytis iš patyrusių verslininkų kitose ES šalyse.

Svetainė: erasmus-entrepreneurs.eu

3. **EIT Jumpstarter (ES)**

Aprašymas: Paramos programa inovatyviems startuoliams, įskaitant migrantės moteris, norinčias dirbti sveikatos, energetikos ir gamybos srityse.

Svetainė: eitjumpstarter.eu

4. **Women TechEU (ES)**

Aprašymas: Programa, remianti giliomis technologijomis grįstus startuolius, vadovaujamus moterų – suteikiamos 75 000 € dotacijos, mentorystė, mokymai ir verslo vystymo konsultacijos.

Reikalavimas: Startuoliai turi būti registruoti ES šalyje ar „Europos horizontas“ asocijuotoje valstybėje, įskaitant Ukrainą.

5. **The Human Safety Net for Refugees (Italija, Vokietija, Prancūzija)**

Aprašymas: Paramos pabėgėliams iniciatyva, siūlanti verslumo mokymus, mikrofinansavimą ir mentorystę moterims, siekiančioms pradėti verslą.

Svetainė: thehumansafetynet.org

6. **SINGA Business Lab (Prancūzija, Vokietija, Belgija)**

Aprašymas: Migrantų verslininkų inkubatorius, suteikiantis prieigą prie ekspertų, finansavimo ir rinkos galimybių.

Svetainė: singafrance.com

Nacionalinės ir kitos iniciatyvos (Lietuva ir kitos Europos šalys)

7. **Women Go Tech (Lietuva)**

Aprašymas: Mentorystės ir mokymų programa moterims, norinčioms pradėti karjerą ar verslą technologijų srityje.

Svetainė: womengotech.com

8. **Empowering Women in Agrifood (EWA) – EIT Food**

Aprašymas: 6 mėnesių nemokama mokymų ir mentorystės programa moterims verslininkėms argonauts sektoriuje.

Parama: Dalyvės dirba su asmeniniais mentorais, dalyvauja mokymuose ir pristato savo verslo idėjas dėl iki 10 000 € finansavimo.

9. **UKRSIBBANK „Women in Business“ dotacijų programa (Ukraina)**

Aprašymas: Finansinė parama moterims verslininkėms – 100 000 UAH dotacijos verslo vystymui.

10. **Visa Foundation – Moterų startuolių pre-akceleratorius (Lenkija, Ukraina)**

Aprašymas: Pre-akceleracijos programa, siūlanti 10 000 USD dotacijas, 8 savaitių verslo mokymus ir mentorystę moterims verslininkėms.

11. **Mini-dotacijos moterims verslininkėms (Kijevas ir regionas, Ukraina)**

Aprašymas: „Moterų galimybių fondas“ pradėjo 100 000 UAH mini-dotacijų programą moterims verslininkėms.

12. **Moterų verslumo stiprinimo programa (Estijos pabėgėlių taryba)**

Aprašymas: Parama moterims, atkuriančioms ir vystančioms savo verslą. Paskutinė grupė baigėsi 2024 m. sausį, tačiau programa vykdoma kasmet.

XIV. PAPILDOMA MEDŽIAGA

- Vaizdo medžiaga apie teisinius verslo steigimo ir vykdymo Lietuvoje aspektus:
- https://youtu.be/R3cKZKEJ_fk
- Vaizdo medžiaga apie finansinių aspektų supratimą ir finansinio plano rengimą
- <https://youtu.be/TLCdPwjcsNI>
- Vaizdo medžiaga apie paraiškų rengimą ES finansavimo galimybėms
- <https://youtu.be/CO19lnaWeNE>